

den 22 februari 2023

Yttrande med anledning av Utbildningsdepartementets remiss angående ny timplan i den svenska grundskolan, U2022/04085

Historielärarnas förening har vid ett styrelsemöte den 14:e januari 2023 behandlat den remiss som Utbildningsdepartementet sände ut 2022-12-23 angående en ny timplan för den svenska grundskolan. Som vi läser den nu utsända remissen är den i huvudsak överensstämmande med det förslag som Skolverket för över två år sedan skickade ut på remiss med diarienummer 6.1.1-2020:495, och som HLF redan då såg på med tillfredsställelse, och som ett första steg för att säkerställa att eleverna tillerkänns ett minimum av undervisningstid i förhållande till kursplanens innehåll. Vad vi har erfarit har Skolverket efter remissprocess återkommit till Utbildningsdepartementet med ett färdigt förslag för omkring ett år sedan.

Vi vill därför framföra följande synpunkter på det nu utsända förslaget:

- HLF är fortsatt positiv till det förslag som skickats ut på remiss
- HLF önskar att förslaget genomförs skyndsamt
- HLF vill åter framföra ett antal smärre farhågor med förslagets formuleringar
- HLF vill upprepat framföra vår önskan om en fortsatt översyn av det totala antalet undervisningstimmar för historieämnet, även på gymnasienivå

Förslaget är ett steg i rätt riktning

Historielärarnas förening har under lång tid och i olika sammanhang påtalat att historieämnet har för få undervisningstimmar, både på grundskole- och gymnasienivå. I vårt svar på Skolverkets remiss med Dnr 6.1.1-2020:495 visade vi att problemet med för få lektionstimmar bygger på såväl medlemmarnas beskrivningar och aktuell historiedidaktisk forskning samt myndighetens egen bedömning.

Vi vill i det sammanhanget påminna om att bakgrunden till det nya timplaneförslaget var att Skolverket ursprungligen hade för avsikt att ta bort antiken som ett centralt innehåll i högstadiets kursplan, men att detta förslag drogs tillbaka efter massiv kritik i samhällsdebatten. Vad som då återstod var enligt Skolverkets egen konsekvensutredning ett för stort innehåll i förhållande till timplanen. Det förslag som nu återfinns i Utbildningsdepartementets nya remiss är vad vi kan se i huvudsak överensstämmande med det som sändes ut av Skolverket 2020, och vi vill därför återigen understryka att vi hälsar förslaget med tillfredsställelse, som ett viktigt första steg för att ge landets historielärare större möjligheter att förverkliga de omfattande och komplexa mål som skrivs fram i skolans styrdokument. Vi noterar visserligen att en viss justering nedåt har gjorts men vi

tänker att ett nytt förslag skulle riskera att fördröja genomförandet ytterligare varför detta under rådande omständigheter får accepteras.

Timplaneförslaget måste genomföras skyndsamt

Det förslag som Skolverket lämnade till Utbildningsdepartementet för omkring ett år sedan, var avsett att införas samtidigt med Lgr 22. Förseningen av det färdigberedda förslagets implementering har lett till att landets grundskollärare under innevarande läsår har arbetet efter efter en timplan som var avsedd för Lgr 11, den gamla läroplanen. Förseningen har främst drabbat de lärare som undervisar i historia på mellan- och högstadienivå och deras elever. En fortsatt fördröjning innebär att lärare även kommande läsår tvingas kompromissa med det innehåll de enligt kursplanen har att förhålla sig till. Kvaliteten på undervisningen, liksom elevernas möjligheter att uppnå de högt ställda målen i de nya betygskriterierna, får inte fortsätta att äventyras. Vi förväntar oss därför att förslaget verkligen är genomfört inför starten av den kommande läsåret, 2023/2024, alltså i enlighet med det förslag som Utbildningsdepartementet nu sänt ut på remiss.

Timplaneförslaget har formuleringar som kan ses över

Ett kvarstående problem i det nu utsända förslaget - och något vi påpekade redan i vårt remissvar till Skolverket 2021 - är oklarheten vad gäller potten om de 60 respektive 55 timmar, som ska fördelas mellan SO-ämnena på mellan- och högstadiet. Risken är, som vi ser det, att dessa timmar kan användas på skolorna för att jämna ut skillnader mellan ämnenas resurser och att skolledare endast tar fasta på respektive ämnes minsta garanterade undervisningstid vid tjänsteplanering och schemaläggning. Vi vill också upprepa att vi fortsatt välkomnar förslaget att också ge de andra SO-ämnena förstärkning, och att vi ser positivt på lokala möjligheter att arbeta ämnesövergripande. Vi har förståelse för att det lokalt kan finnas behov av att vissa läsår utöka ett av ämnenas utrymme på elevernas scheman. För att minimera risken att dessa timmar inte kommer respektive ämne tillgodo, menar vi emellertid att de hellre borde ha öronmärkts och fördelats på förhand. Vi önskar alltså en annan formulering där.

HLF ser också med oro på möjligheten att till förmån för "skolans val" flytta 20% av undervisningstiden från ett enskilt ämne eller en ämnesgrupp. Om möjligheten nyttjas på exempelvis historieämnet innebär det en faktisk minskning av undervisningstiden på mellan- och högstadiet med 18 respektive 20 timmar. Även här, menar vi, krävs en central skrivning som förhindrar att ett enskilt ämnes undervisningstid riskerar att minskas med ett stort antal timmar. Risken finns att detta görs systematiskt och på annat sätt än det vi här ovanför har beskrivit som tillfälliga avsteg från timplanens norm, motiverat av exempelvis en önskan om ett större projektinriktat arbete under ett läsår. Huvudlinjen måste alltså vara att respektive ämne tillerkänns och garanteras den utökade tid i timplanen som bedömts vara nödvändig för att ämnets centrala innehåll och målsättningar ska ges möjlighet att förverkliga. Under förutsättning att korrigeringar av ovanstående inte ytterligare försenar implementeringen, önskar alltså HLF att Utbildningsdepartementet ser över dessa formuleringar.

Historieämnet behöver fortsatt mer undervisningstid

Det förslag som nu - återigen - har skickats ut på remiss, är som framgår av ovanstående något som Historielärarnas förening ser som ett positivt första steg för att uppvärdera ämnet. Vi vill i det sammanhanget upprepa vad som ligger till grund för HLF:s argument för utökad undervisningstid i historia. Efter läroplansreformen 2011 är skolämnet historia långt mer än ett innehållsbaserat referenskunskapsämne. En betydande del av undervisningen behandlar, både i grund- och gymnasieskolan, numera även källkritik och historiebruk. De reviderade kursplaner som trädde i kraft hösten 2022 har bibehållit denna inriktning och påbjuder för grundskolans del därtill snarast ett utökat ämnesinnehåll. För åk 4–6 innefattar den nya kursplanen exempelvis en avsevärd ökning av det centrala innehållet genom att större delen av 1800-talets historia nu ska behandlas där.

Som vi i vårt tidigare remissvar framförde är problemet med tidsåtgång också belyst i aktuell historiedidaktisk forskning (Persson 2017; Olofsson 2019; Jarhall 2020), i forskningsrapporter och i Skolverkets egna utvärderingar och utredningar (jfr t.ex. Wahlström och Sundberg 2015; Skolverket 2018, Skolverket 2019). En konstaterad brist är bland annat att många elever i praktiken aldrig får någon undervisning i det sena 1900-talets historia. Förmågor som källkritiskt tänkande och hantering av historiska begrepp blir också svåra att utveckla och fördjupa när undervisningstiden är knapp (Rosenlund 2021). Lärare beskriver sin historieundervisning som både ytlig och forcerad. Enskilda fördjupningar, grupparbeten, diskussioner, estetiska arbetsformer, besök på historiska platser och museer, nämns som exempel på moment som får allt mindre utrymme (Wahlström och Sundberg 2015, Persson 2017, Skolverket 2018). Sedan decennier har ämnet också haft betydligt färre undervisningstimmar i grundskolan än i våra jämförbara grannländer (Ludvigsson 2019).

De flesta av dessa problem är allvarliga också i gymnasieskolan. En fortsatt samlad översyn över timfördelningen bör därför leda till en satsning på historia i alla skolstadier. Med ordentliga kunskaper om det förflutna får ungdomar förbättrade möjligheter att orientera sig i sin egen oroliga samtid. Deras liv berikas med humanistiska perspektiv, och de som väljer att studera vidare efter gymnasiet skaffar sig bättre förutsättningar för framgångsrika studier på universitetsnivå.

Anders Persson, ordf.

Referenser

- Jarhall, J. (2020). *Historia från kursplan till klassrum: Perspektiv på lärares historieundervisning från Lpo 94 till Lgr 11*. Diss. Malmö: Malmö universitet.
- Ludvigsson, D. (2019). "Timmarna räcker inte till för historieundervisningen". *Skolvärlden* 11/12 2019.
- Olofsson, H. (2019). *Historia på högstadiet: Historiekulturella yttringar i och utanför ett klassrum i Sverige hösten 2009*. Diss. Karlstad: Karlstads universitet.
- Persson, A. (2017). *Lärartillvaro och historieundervisning: Innebörder av ett nytt uppdrag i de mätbara resultatens tid*. Diss. Umeå: Umeå universitet.
- Rosenlund, D. (2021). " 'Continuity and change', large-scale assessment and equity: a study of genderrelated differences regarding conceptual knowledge". *The Curriculum Journal* 32:2, 315-333.
- Skolverket. (2018). *Lärares användning av kurs- och ämnesplaner*. Redovisning av regeringsuppdrag. Dnr 2018:10.
- Skolverket. (2019). *Konsekvensutredning avseende förslag till ändringar i kursplanerna och kunskapskraven i samtliga ämnen i grundskolan och sameskolan, vissa ämnen i specialskolan samt vissa ämnesplaner på gymnasial nivå*. Dnr 2019: 00173.
- Wahlström, N., och Sundberg, D. (2015). *En teoribaserad utvärdering av läroplanen Lgr 11*, Rapport 2015:7. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.